

ZBROJNÝ PRIEMYSEL NA SLOVENSKU V DRUHEJ POLOVICI 50. ROKOV 20. STOROČIA

RICHARD KISTER

KISTER, R.: Military production in Slovakia in the second half of the 50's, 20th century. *Vojenská história* 2, 15, 2011, pp. 138-150, Bratislava.

The study is devoted to analysis, characteristics, situation and manufacturing assortment of the main arms production factories in Slovakia in the second half of 1950s. Using archival materials obtained from the Central Military Archives in Prague, this work presents the realities of that period in several defence industry enterprises in Slovakia. It also points out some important facts and decisions affecting the direction of armaments production in Slovakia. The author focuses on the problems of not only monitoring and submission of monthly and quarterly reports on status of production (which almost never did meet the established roadmap), but also on the details of the situation in the export and import of military equipment within member countries of Comecon and the Warsaw Pact, which is detailed in the appendix table.

Military industry, Tanks, Gunnery technology, Ammunition, ZKJV Dubnica nad Váhom, ZJVS Martin, Konštrukta Trenčín.

Na začiatku 50. rokov začali v Československu rapídne narastať vojenské výdavky, respektíve výdavky na obranu. V tom čase eskalovalo napätie medzi Východom a Západom. Skutočnosť, že USA sa neodhodlali použiť vo vojne v Kórei atómové zbrane, viedla ZSSR k názoru získať prevahu v konvenčných zbraniach. V tejto úlohe mali ZSSR napomôcť aj jeho spojenci z radov vtedajších ľudovodemokratických republík.

Prudké zvýšenie zbrojnej produkcie nastalo aj v Československu. Jej ťažisko sa kvôli nebezpečenstvu napadnutia jednotlivých objektov zbrojného priemyslu na území Čiech pritom presunulo na Slovensko, najmä do oblasti Považia. Išlo o nasledujúce závody: Považské závody v Považskej Bystrici¹, Škodove závody v Dubnici nad Váhom, vo februári 1951 premenované na Závody K. J. Vorošilova, Strojárne 9. mája v Kubrej pri Trenčíne², závod

¹ Mala sa tu realizovať produkcia 7, 62 mm samonabíjajúcich pušiek, pechotnej munície, delostreleckých nábojníč a pechotných nášľapných a protitankových mín. ŠTAIGL, Jan – ŠTEFANSKÝ, Michal. *Vojenské dejiny Slovenska VI. /1945 – 1968/*. Bratislava : Magnet Press 2007, s. 159.

² Medzi hlavné výrobné programy Závody K. J. Vorošilova bola zaradená výroba tankového kanóna pre tanky T-34/85 a mínometov, kanónov a diel československej a sovietskej konštrukcie a oprava a adaptácia diel trofejného pôvodu. Závod v Kubrej bol orientovaný predovšetkým na výrobu 130mm raketometov. Tamže, s. 160.

ČKD Kriváň v Martine premenovaný na Závod J. V. Stalina.³ V roku 1949 sekretariát ÚV KSC rozhodol o premiestnení vtedajšieho technicko-konštrukčného oddelenia (TKO) „materského“ podniku v Plzni do Dubnice. Rozhodnutie sa realizovalo v druhej polovici roka 1950, keď sa TKO presunulo spolu so zamestnancami do Trenčína ako odlúčené pracovisko Škodových závodov v Dubnici.⁴ Od 1. januára 1953 bolo TKO vyčlenené z rámca Závodu K. J. Vorošilova v Dubnici nad Váhom a premenené na samostatný podnik Konštrukta Trenčín ako vývojové a výskumné stredisko stredných, ťažkých zbraní a munície, taktiež optiky, riadiacich centráľ protiletadlových diel a zameriavačov.⁵ V prvej polovici 50. rokov ÚV KSC musela riešiť problém umiestnenia závodov na výrobu výbušnín. Z celého veľkého projektu výstavby nových závodov sa realizovala len výstavba závodu na výrobu hexogénu (chemická látka používaná pri výrobe trhavín) v závode Chemko Strážske. O jeho výstavbe rozhodol Politický sekretariát ÚV KSC v októbri 1951 s kapacitou výroby 3 000 ton ročne.⁶

Rozhodujúci zlom v budovaní zbrojného priemyslu na základe mobilizácie materiálnych a ľudských zdrojov nastal po porade generálnych tajomníkov komunistických strán a ministrov obrany piatich ľudovodemokratických štátov a ZSSR v Moskve 8. – 12. januára 1951. Porada prebiehajúca za prítomnosti J. Stalina a sovietskych maršalov uložila vybudovať jednotlivým krajinám silné a moderné armády v priebehu rokov 1951 – 1953. Výsledky porady prerokovalo ÚV KSC vo februári 1951. Výsledky sa premietli do zbrojného priemyslu nasledovne: 1) vyzbrojiť čs. armádu novými zbraňami, prevažne podľa sovietskych licencií⁷; 2) organizovaním rozsiahlej zbrojnej výroby vytvoriť do konca roka 1953 taký stav, ktorý umožní rýchly prechod na vojnový chod; 3) poskytnúť pomoc ľudovodemokratickým štátom pri vyzbrojovaní ich armád.⁸ Na základe rozhodnutia ÚV KSC pripravila skupina branného hospodárstva pri Štátnom plánovacom úrade (BH ŠPÚ) koncom marca 1951 „Projekt plánu maximálnej zbrojnej výroby“. V apríli toho istého roka schválila tento projekt Najvyššia rada obrany štátu (NROŠ). Plán predpokladal okrem využitia existujúcej výrobnéj kapacity zbrojnej výroby jej ďalšie rozšírenie v strojárskych závodoch a budovanie nových, aby zbrojná výroba pokryla požiadavky Ministerstva národnej obrany (ďalej MNO) a vývoz. Maximálne stupňovanie zbrojnej výroby neznamenalo prechod z mierové-

³ Závod sa mal podieľať na výrobe tankov T-34/85, od roku 1954 aj samohybného dela SD-100, spolu so závodmi vo Víglaší a Hriňovej. Do tankového boli zaradené aj novovybudované Podpolianske strojárne v Detve, Východoslovenské strojárne v Prakovciach a Strojareň v Hronci. Tamže, s. 160.

⁴ ŠTAIGL, Jan. Zbrojná výroba na Slovensku po druhej svetovej vojne (1945 – 1953). In *Vojenská história*, 2002, roč. 6, č. 2, s. 78.

⁵ VOPAT, Zdeněk a kol. *Konštrukta Trenčín v dejinách československého a slovenského zbrojného priemyslu*. Bratislava : Magnet Press 2000, s. 54. V tom čase Konštrukta Trenčín začala pracovať na vývoji 100mm protiletadlového kanóna (R 11) a 82mm a 100mm bezzáklzových kanónov (P30 a P40). ŠTAIGL, Jan. Unifikácia výzbroje čs. armády a jej vplyv na zbrojný priemysel na Slovensku na začiatku 50. rokov. In *Miles Semper Honestus*. Ed.: V. Segeš – B. Šedřová. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2007, s. 280.

⁶ Neskôr Ministerstvo národnej obrany listom z 18. júna 1952 požadovalo 5 100 ton, ale sovietsky Gosprojekt rozhodol o výrobe v množstve 6 000 ton ročne.

⁷ Dňa 7. júla 1949 bol podpísaný prvý dohovor o nákupe licencií na výrobu sovietskych druhov zbraní, bojovej techniky a iného vojenského materiálu v Československu. Len do novembra 1950 ZSSR dodal ČSR vyše dvadsať licencií. ŠTAIGL, ŠTEFANSKÝ, ref. 1, s. 158.

⁸ ŠTEFANSKÝ, Michal. *Studená vojna. Slovensko 1946 – 1954*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2008, s. 160.

ho na vojnové hospodárstvo, ale predpokladalo urobiť také opatrenia, ktoré značne ovplyvnia mierové hospodárstvo.⁹

Vývoj zbrojného priemyslu a jeho výroby v nasledujúcich rokoch ovplyvnilo predovšetkým čiastočné uvoľnenie konfrontačnej atmosféry vo vzťahoch medzi ZSSR a západnými veľmocami. Bol to dôsledok smrti J. V. Stalina a prímeria v Kórei. To umožnilo ZSSR a jeho spojencom spomaliť tempo rýchleho rozširovania priemyselného a vojenského potenciálu. Súčasne však na zbrojnú výrobu v ČSR začali pôsobiť nové faktory spojené s nastupujúcou vedecko-technickou revolúciou vo vojenstve¹⁰ a koordináciou vývoja a produkcie vojenského materiálu v rámci vzniknutého vojensko-politického zoskupenia krajín Varšavskej zmluvy.¹¹

CHARAKTERISTIKA A VÝVOJ ZBROJNÉHO PRIEMYSLU

Napriek tomu, že vznikom Varšavskej zmluvy v máji 1955 nastala modernizácia armád v členských krajinách zmluvy, a výroba zbraní sa dostala do popredia ekonomiky a hospodárstva štátu, určitým krokom späť v oblasti rozvoja zbrojného priemyslu sa stali odporúčania a usmernenia Moskvy v auguste 1955 ohľadom zníženia počtov ozbrojených síl a súčasne predĺženia ich prezbrojenia, ktorá sa predlžovala o päť rokov, tzn. do roku 1965. Tieto odporúčania a usmernenia mali byť v súlade so silno prezentovaným mierovým charakterom Varšavskej zmluvy. Materiálne zabezpečenie mierovej armády v súlade s uznesením 192. schôdze Predsedníctva ÚV KSČ z 30. júla 1957 presadzovalo predovšetkým postupné zvyšovanie údernej a palebnej sily pozemného vojska, jeho manévrovacie schopnosti a odolnosti voči účinkom zbraní hromadného ničenia, posilňovanie vojskovej protileteckej obrany, rozšírenie a modernizáciu letectva a zdokonaľovanie systémov velenia, čo malo byť v armáde zabezpečené do konca roka 1960. V tomto období sa dôraz kládol na koordináciu výroby a na vzájomné dodávky vojenského materiálu medzi štátmi Varšavskej zmluvy, predovšetkým prostredníctvom Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (ďalej RVHP). Hlavnú náplň dovozu v druhej polovici 50. rokov tvorila technika určená na doplnenie výzbroje niektorými novými typmi zbraní (prúdové bombardéry typu Il-28, stíhačky typu MiG-17PF) a značné množstvo špeciálnych rádiolokátorov, určených predovšetkým

⁹ Tamže, s. 160. Napriek permanentnému neplneniu plánu vo väčšine výrobných programov zbrojná výroba v čase tzv. zbrojnej trojročnice prudko vzrástla. V rámci celej ČSR pri indexe 100 percent v roku 1950 sa v roku 1952 zvýšila na 227 a v roku 1953 dokonca na 453 percent a jej objem bol v roku 1953 vyšší, ako objem celej strojárskkej výroby v roku 1948. Na Slovensku strojárka výroba, ktorej podstatnú časť tvorili zbrojné výrobné programy, v rokoch 1949 – 1953 vzrástla o 369, 8 percenta. Maximalistické požiadavky armády na výrobu vojenského materiálu však súčasne viedli k nerovnomernému vývoju priemyslu z hľadiska jeho štruktúry, obmedzeniu produkcie civilnej výroby a odčerpávaniu investičných prostriedkov pre iné odvetia národného hospodárstva. ŠTAIGL, ŠTEFANSKÝ, ref. 1, s. 162.

¹⁰ Veľmi rýchly technický vývoj vojenskej techniky bol ovplyvnený zmenami v taktike a výzbroji nepriateľských armád a zmenami v medzinárodnej situácii. Tieto vplyvy podstatne znižovali stabilitu perspektívnych plánov rozvoja vojenskej techniky a mali aj nepriaznivý vplyv na ekonomiku zbrojného priemyslu a jeho subdodávateľov. Zmeny vo viacerých prípadoch prekračovali svojím dosahom možnosti podnikov alebo dokonca i rezortu až tak, že bolo potrebné pri ich realizácii uvažovať s celkovými možnosťami celého národného hospodárstva. VÚA-VHA Praha, f. MNO 1958, šk. 355, sign. 4/1. Ekonomika zbrojného priemyslu.

¹¹ ŠTAIGL, Zbrojná výroba, ref. 4, s. 91.

na posilnenie protivzdušnej obrany štátu. Zo ZSSR bola dovezená technická dokumentácia a poskytnutá rozsiahla pomoc pri zavádzaní výroby stíhačky typu MiG-19 a stredného tanku typu T-54A. Do Československa smerovali predovšetkým prepadové stíhačky typu MiG-19PM, vrtuľníky typu Mi-4, nové typy rádiolokátorov a raketová technika. Ťažiskom špeciálneho vývozu bol predovšetkým vývoz leteckého materiálu do ZSSR, najmä cvičné prúdové lietadlá MiG-UTI, dopravné lietadlá Il-14 a letecké motory.¹²

Vývoz a dovoz špeciálneho materiálu ČSR v rokoch 1956 – 1960 s členskými štátmi Varšavskej zmluvy (v mil. Kčs obchodnej parity)

Rok	Spolu štáty Varšavskej zmluvy			Z toho ZSSR		
	Dovoz	Vývoz	Saldo	Dovoz	Vývoz	Saldo
1956	591	773	+ 182	557	405	- 152
1957	531	667	+ 136	512	414	- 98
1958	263	560	+ 297	231	322	+ 91
1959	533	572	+ 39	498	320	- 178
1960	655	417	- 238	592	201	- 391
Spolu	2 573	2989	+ 416	2 390	1 662	- 728

Prameň: NA Praha, f.02/, sv. 299, aj.383, b.3, Plnění zvláštní části státního plánu ...

Vznik stálej Komisie obranného priemyslu pri RVHP a ďalších komisií rady prispel k odchodu sovietskych vojenských poradcov a technických odborníkov z Československa. Zároveň sa ukázala nereálna a finančne náročná predstava o širokej kooperácii v zbrojnej výrobe, a to najmä v oblasti výskumu a vývoja. Riešením sa stali tzv. úsporné opatrenia, o ktorých rozhodlo v lete 1957 Predsedníctvo ÚV KSČ a ktoré sa týkali dočasného obmedzenia kooperačných dodávok zbrojného materiálu z krajín Varšavskej zmluvy a ich nahradenie vlastnou výrobou. V dôsledku týchto nových prístupov k výstavbe armády sa začali zavádzať aj výrobné programy civilného charakteru, modifikovali sa výrobné programy prakticky všetkých zbrojných podnikov.

Nové prístupy k výstavbe armády a jej materiálo-technického zabezpečenia modifikovali výrobné programy prakticky všetkých zbrojných podnikov. V Závodoch Jozefa Visarionoviča Stalina (ďalej ZJVS) Martin sa v roku 1957 skončila výroba samohybných diel SD-100 a tankov T-34/85 a pripravoval sa nábeh licenčnej výroby tankov T-54A. Napriek ohláseným problémom, predovšetkým s oneskorenými a nepravidelnými kooperačnými dodávkami náhradných dielov, sa podarilo výrobné úlohy úspešne splniť. V roku 1957 sa v ZJVS Martin vyrobili overovacie série tejto bojovej techniky v počte 10 kusov, v roku 1958 to bolo 98 kusov oproti plánovaným 90 a v roku 1959 dokonca 313 tankov oproti plánovanému množstvu 310 tankov. Ďalšou úlohou vývojového strediska ZJVS v Martine bolo spolu s Podpolianskymi strojárňami (ďalej PPS) Detva sa v roku 1957 podieľať na riešení vývoja stredného obrneného pásového plávajúceho transportéra pre dopravu mechanizovanej pechoty s názvom TOPAS. Od roku 1959 sa v ZVJS Martin dokonca podieľali aj na

¹² LÁNIK, Jaroslav. Vývoj čs. zbrojního průmyslu v druhé polovině 50. let minulého století. II.část-plnění úkolu druhé pětiletky září 1956-prosinec 1960. In *Historie a vojenství*, roč. 58, 2009, č. 3, s. 100.

výrobe obrneného transportéra OT-810 „HAKO“, aj keď základňou pre odbor špeciálnych transportérov bol vybraný závod PPS Detva.¹³

Výrobné zameranie Závodov Jozefa Klimenta Vorošilova (ďalej ZKJV) v Dubnici naďalej predstavovala výroba delostreleckých zbraní, aj napriek tomu, že zavádzaním prezbrotienia a modernizáciou armády došlo k postupnej obmene výrobných programov. V novembri 1957 uskutočnil minister národnej obrany návštevu tohto závodu aj za účelom riešenia niektorých otázok a problémov a zároveň schválenia niektorých opatrení na úseku zbrojnej produkcie. Medzi hlavné otázky, ktoré boli kladené na MNO, patrila požiadavka uvoľnenia 35 – 40 vojakov nástrojárov do zbrojnej výroby, ako náhrada za robotníkov, ktorí nastúpili na základnú službu. Ďalej išlo o podchytenie a evidenciu konštruktérov zbraní ako vojenských technikov, rokovania s Konštruktou Trenčín vo veci možnosti zacvičenia obsluhy prototypov zbraní pracovníkmi Konštruktury a ich nasadenia pri operačných cvičeniach. Predmetom stretnutia boli aj otázky týkajúce sa zabezpečenia výroby elektrického zariadenia pre 100 mm protiletadlový kanón KS-19 vo vyhovujúcich a plán výroby neohrozujúcich termínoch. V súvislosti s očakávanou návštevou MNO boli v správe vedenia závodu vytýpané aj niektoré otázky na MNO:

- riaditeľ závodu mal žiadať o pomoc pri rokovaníach o prevoze špeciálnych strojov (pre výrobu protiletadlového kanóna typu KS-19 – ďalej len KS-19) z Veleštína do ZKJV Dubnica,
- pomoc pri urgencii dodávky dokumentácie o zmenách KS-19 zo ZSSR,
- uvoľnenie 11 vojakov – konštruktérov na prípravu podkladov pre výrobu 82 mm bezzáklzového kanóna a KS-19. (Veliteľstvo delostrelectva ČSLA s touto žiadosťou súhlasilo za predpokladu, že závod vypracuje harmonogram presného zaradenia a vyťaženia každého vojaka.)
- pomoc pri rokovaníach o použití dielov zo zastavenej výroby protiletadlového kanóna typu KS-18 pre výrobu KS-19. Tieto dielce boli totiž zo strany MNO zaplatené Závodmi Vladimíra Il'jiča Lenina (ďalej ZVIL) Plzeň, ktorá ich neroztriedila na kvalitné a chybné, ale uložila ich takto neroztriedené na Bolevci. ZKJV Dubnica očakávala od MNO, že pomôže počas rokovania so ZVIL Plzeň o tom, kto bude tieto dielce triediť, aby boli použité na výrobu KS 19. Hodnota týchto dielcov je 11 miliónov Kčs,
- pomoc pri rokovaníach s Konštruktou Trenčín tak, aby vývoj 57mm protiletadlového dvojkanóna umožnil jeho sériovú výrobu najneskôr začiatkom roka 1961,
- urýchlené dodanie sovietskej dokumentácie o novom type náboja do protiletadlového dvojkanóna z dôvodu vývoja 57mm protiletadlového dvojkanóna,
- podpora žiadosti ohľadom zaistenia prototypu pre jemnú mechaniku v závode Adamovské strojárne, ktorý bol potrebný na výrobu silových zariadení a zameriavačov pre 57mm protiletadlový dvojkanón a pre ostatné protiletadlové zbrane.¹⁴

V období návštevy ministra národnej obrany závod zamestnával cca 6 000 osôb a jeho výrobný program predstavoval:

1. zbrojný program – 60 % kapacity závodu,
2. civilný program (vrtné súpravy, železničné vagóny),
3. hutná výroba.

¹³ ŠTAIGL, Jan. Zbrojná výroba na Slovensku v rokoch 1954-1960. In *Vojenská história*, roč. 7, 2003, č. 1, s. 63.

¹⁴ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1957, šk. 26, sign. 50/4/6. Pravdepodobné dotazy na MNO pri návšteve v ZKJV v Dubnici.

Stabilné jadro zbrojnej produkcie závodu tvorila výroba 122mm húfnice vz. 38 S, 122 mm kanóna vz. 31/37 S, 85mm kanóna vz. 52, 85mm tankového kanóna vz. 44 S, 120mm mínometu vz. 52, 160mm mínometu vz. 43, 100mm tankového kanóna vz. 44, 100mm kanóna vz. 53, 100mm tankového kanóna vz. 54 S, 100mm protiletadlového kanóna KS-19 S, 152 mm kanónovej húfnice vz. 37 S a 82mm mínometu vz. 52.

V závode sa v rámci produkcie 100 mm protiletadlového kanóna KS 19 plánovalo vyrobiť v IV. štvrtroku 1957 4 kusy a taktiež v I. štvrtroku 1958 4 kusy zo súčiastok dovezených zo ZSSR. V pláne na rok 1958 sa podnik zaviazal vyrobiť 34 kusov už iba z československých súčiastok. V správe, ktorá bola predkladaná MNO, sa však konštatuje, že napriek poskytnutej výpomoci 24 vojakov – konštruktérov, bola príprava výroby v omeškaní o 3 mesiace, takže plánované 4 kusy v 4. štvrtroku 1957 neboli splnené. Rovnako aj súčiastky československej výroby nebol závod schopný dodávať v priebehu roku 1958, ale až v I. štvrtroku 1959. V správe sa zároveň konštatovalo, že pre vyrábané kusy je potrebné zaistiť z dovozu hydraulické zariadenia a lepopacie stroje, ktoré ZKJV Dubnica nevlastnia. Podľa informácií zodpovedných pracovníkov sa vykonali v ZSSR niektoré konštrukčné zmeny na 100 mm protiletadlovom kanóne KS-19, o ktorých však v čase návštevy MNO nebol závod informovaný.

V rámci produkcie 100mm tankového kanóna vz. 54 závod na rok 1957 plánoval ich výrobu v množstve 52 kusov, z toho 12 kusov v overovacej sérii a 200 kusov malo byť vyrobených až v roku 1958. Situáciu skomplikovala licenčná dokumentácia, ktorá nebola k dispozícii predovšetkým pre skupinu „horizont“, zaoberajúca sa vývojom stabilizačného zariadenia na kanón tanku typu T-54A. V správe sa zároveň uvádzalo, že pre 12 kusov overovacej série nebolo včas dodané elektrické zariadenie, takže k 24. októbru 1957 bolo vyrobených len 8 kusov zbraní bez elektrického zariadenia. Napriek týmto ohlasovaným problémom sa predpokladalo splnenie výroby 12 kusov zbraní v overovacej sérii do konca roka 1957.

Pri výrobe 160mm mínometu bol plán na rok 1957 stanovený na produkciu 12 kusov overovacej série tejto zbrane a na rok 1958 na 120 kusov. Vzhľadom na to, že technická dokumentácia, ktorá bola zaslaná zo ZSSR a obsahovala určité nedostatky, nebolo možné uskutočniť skúšky na tejto overovacej sérii. Výroba tejto zbrane bola následne prevedená do závodu v Bánovciach nad Bebravou.

Plán na rok 1957 stanovil taktiež výrobu 252 kusov a v roku 1958 392 kusov 100mm kanónu vz. 53.

Vo výrobe 85 mm kanóna vz.52/55 sa v roku 1958 predpokladalo vyrobiť 40 kusov tejto zbrane, avšak v dôsledku nízkej úrovne prepracovanosti jednotlivých súčiastok došlo ku sklzu a bolo ich vyrobených menej o 8 kusov. V dubnickom závode sa v novembri 1957 skončila výroba 122 mm húfnice vz.36.

K závodu patrila aj skúšobná strelnica v Lieskovci, ktorá bola vybudovaná v roku 1957 s finančným nákladom 130 mil. Kčs. Do roku 1957 používal závod na skúšku zbraní strelnicu v závodoch Presného strojárstva v Dubnici (v Údolí – muničná výroba). Obidve strelnice sa využívali len na nastreľovanie zbraní pri malej kontrolnej skúške. Pre veľké kontrolné skúšky sa zbrane prevážali na strelnicu v Hlbokom.¹⁵

Uznesením vlády z 29. mája 1957 bol schválený aj projekt dostavby a rekonštrukcie ZKJV Dubnica, v ktorom sa počítalo s perspektívnym zavedením výroby niektorých vy-

---

¹⁵ Tamže, informácia o činnosti podniku a druhov vyrábaných zbraní pre MNO pri jeho návšteve v ZKJV v novembri 1957.

výjajúcich sa zbraní – konkrétne išlo o výrobu 82mm bezzáklzového kanóna P-30, 100mm bezzáklzového kanóna P-40, 152mm a 240mm granátometu a 30mm protiletadlového štvorkanóna československej konštrukcie v klasickej i v samohybnjej verzii. Prvotná požiadavka na výrobu bezzáklzového kanóna bola v lete 1959 MNO spresnená a korigovaná už iba na výrobu overovacej série – tzn. 12 kusov.¹⁶

So závodom ZKJV Dubnica nad Váhom bol úzko prepojený aj vývojový závod Konštrukta Trenčín, ktorý mal konštrukčné kancelárie v Trenčíne. V ZKJV v Dubnici mal dislokovanú prototypovú dielňu so 158 zamestnancami a strelnicu v Lieskovci (investor ZKJV Dubnica), kde bolo zamestnaných 53 osôb.

Závod Konštrukta Trenčín zamestnával 855 zamestnancov a v roku 1957 sa nachádzal v prototypovej dielni vývojový materiál na 152mm granátomet, 100mm protiletadlový kanón čs., 57mm protiletadlový kanón čs. (na ktorom sa uskutočňovalo skvalitňovanie jeho konštrukcie), 240mm raketomet s montážou na nákladné vozidlo Praga V 3 S.¹⁷

Závod Konštrukta Trenčín, ako rozhodujúce zbrojné vývojové pracovisko na Slovensku, riešil množstvo vývojových úloh. Ešte v roku 1955 sa začali vývojové práce na riešení nových zbraní, a to na 152mm granátomete typu B-35 s krycím názvom KLOKAN, riadenej protitankovej strele s názvom VOLANT, náboji so zvýšeným črepinovým účinkom do 130 mm raketometu vz. 51, umiestnení 240mm raketometu typu BM-24 na nákladných vozidlách T-111 a P-V3S. V roku 1957 pribudol, v spolupráci so ZKJV Dubnica, vývoj automatizovanej batérie 57mm protiletadlového dvojkanóna s názvom JIŘINA a raketového odmínovača s názvom PRUNA I. Zároveň sa riešila aj modernizácia 85mm tankového kanóna pre tanky T-34, predovšetkým v oblasti projektovania a realizovania ejektora (tzv. vyplachovacieho zariadenia). Aj v ďalších rokoch narastal počet vývojových úloh, ktoré sa riešili v tomto závode. Medzi najdôležitejšie úlohy patrili vývoj 240mm samohybného granátometu pod názvom KOMINÍK, vývoj samohybného 30mm protiletadlového štvorkanóna pod názvom SAMOTA, vývoj automatizovanej samohybnjej batérie 30mm protiletadlového štvorkanóna pod názvom STOJKA, vývoj priepalného kumulatívneho náboja pre 100mm kanón vz. 53 s názvom PASTA, vývoj priepalného náboja so stopovkou pre 100mm tankový kanón vz. 44 (určený do samohybného dela typu SD-100) a pre D10TG (určený do tanku typu T-54), vývoj 105mm protiletadlovej rakety RPL-1, vývoj protirádiotechnickej leteckej rakety s názvom ZUZANA a pomocnej štartovacej rakety pre lietadlá MiG-15 a MiG-15bis s názvom MARIE. Do roku 1959 do plánu technického rozvoja vojenskej techniky bolo zaradené riešenie ďalších vývojových úloh.¹⁸

V tom istom období – v novembri 1957 – minister národnej obrany uskutočnil aj návštevu Závodov všeobecného strojárstva v Dubnici a závodov Presného strojárstva v Dubnici (Údolí). Predmetom diskusie boli problémy týkajúce sa osvetľovacích rakiet, streliva a púm. Riaditeľ Závodov všeobecného strojárstva upozornil ministra na závislosť výroby osvetľovacích prostriedkov od dodávky licenčnej dokumentácie. Zároveň žiadal o súhlas na presunutie plánovanej výroby munície pre KS-19 zo 4. kvartálu 1957 na 1. kvartál 1958 a o súhlas s presunutím plánovaného prekontrolovania pištoľovej munície 7,62 mm (asi 20 mil. ks) zo 4. kvartálu 1957 na 1. kvartál 1958. Vyriešenie tejto požiadavky bolo však podmienené výsledkom rokovania so Štátnym úradom plánovacím vo veci vyfinancovania

¹⁶ ŠTAIGL, ref. 13, s. 64.

¹⁷ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1957, šk. 26, sign. 50/4/6. Informácia pre MNO o zameraní podniku Konštrukta Trenčín pri jeho návšteve

¹⁸ ŠTAIGL, ref. 13, s. 67.

presunu výroby. Minister bol taktiež upozornený riaditeľom závodu na veľké nebezpečenstvo výbuchu v súvislosti s nedostatkom vagónov na skladovanie ostrej munície.¹⁹

Závody všeobecného strojárstva v Dubnici v priebehu roku 1957 zamestnávali okolo 2 000 zamestnancov. Výrobný program závodu pozostával zo zbrojnej výroby (75 % kapacity závodu) a z civilnej výroby (transformátory).

Jadrom produkcie, ako je zdokumentované v správe počas návštevy ministra národnej obrany v novembri 1957, bola predovšetkým výroba munície. Medzi vyrábané druhy patrieli: nárazový, trieštivý náboj kalibru 57 mm pre protiletadlový kanón vz. 43; 57 mm náboj trieštivo-trhavý pre protiletadlový kanón; 85 mm náboj podkalibrový, protipancierový pre tankový kanón vz. 44 a K vz. 52; 100 mm náboj nárazový trieštivo-trhavý pre kanón vz. 53 a kanón pre SD vz. 44; 100 mm náboj časovací pre protiletadlový kanón KS-19; 152 mm náboj nárazový trieštivo-trhavý pre kanónovú húfnicu vz. 37 a 18/47; 160mm mína trieštivo-trhavá pre mínomet vz. 43; 160mm mína trieštivo-trhavá pre mínomet typu M-160; 130mm náboj raketový pre raketomet vz. 51.

Závod plánoval v roku 1957, v rámci produkcie 57mm náboja trieštivo-trhavého pre protiletadlový kanón so zapaľovačom vz. 20, vyrobiť 45 000 nábojov s rotačným tritolom a 40 000 nábojov s liatym tritolom. Z tohto počtu dodali od začiatku roku 40 000 nábojov s liatym tritolom a 15 000 nábojov s rotačným tritolom. Plánovaná produkcia nebola splnená v plnej miere najmä vzhľadom na chyby v podobe neúplných explózií od stopovky náboja.

V produkcii 100mm náboja časovacieho pre protiletadlový kanón KS-19 sa závod zaviazal v roku 1957 dodať 20 000 nábojov. Vzhľadom na to, že rotačný aparát nebol včas dodaný a že sa na tomto zariadení skúšal aj vývoj rotačnej 160mm míny, závod predpokladal dodanie iba 10 000 nábojov z plánovanej dodávky, takže celoročný plán závod nedokázal splniť.

Podľa plánov sa malo v závode v roku 1957 vyrobiť 15 000 nábojov, a to 85mm protipancierový podkalibrový náboj pre tankový kanón vz. 44 a pre kanón vz. 52 a 21 000 trieštivo-trhavých mín kalibru 160 mm pre mínomet M-160. Zároveň sa plánovalo vyrobiť 80 000 trieštivo-trhavých nábojov kalibru 100 mm a nárazových nábojov pre kanón vz. 53 a 100 mm kanón pre SD vz. 44, 40 000 raketových nábojov kalibru 130 mm pre raketomet vz. 51 a 47 000 nárazových, trieštivo-trhavých nábojov kalibru 152 pre kanónovú húfnicu vz. 37 a 18/47. Výrobu tejto série sa však nepodarilo splniť kvôli poruchovosti a nedostatočnej kapacite rotačného zariadenia.²⁰

Nové výrobné programy a nový prístup k prezbrojeniu armády znamenali zmeny aj vo výrobných programoch v Považských strojárňach v závode K. Gottwalda v Považskej Bystrici. Podľa plánu schváleného v roku 1956 sa tu v roku 1958 mala namiesto 7,62 mm samonabíjacej pušky vz. 52 vyrábať 7,62 samonabíjacia puška SKS Simonov. Výroba tejto zbrane však v rámci úsporných opatrení prijatých v polovici roka 1957 bola zrušená a unifikáciu s inými armádami Varšavskej zmluvy mala zaistiť sériová výroba upravenej 7,62 mm samonabíjacej pušky čs. proveniencie.

Aj napriek plánovaným zmenám, Považské strojárne naďalej zabezpečovali časť výroby delostreleckých nábojníc, predovšetkým kalibru 122 mm a nábojníc pre 82 mm bezzákl-

¹⁹ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1957, šk. 26, sign. 50/4/6. Správa pre MNO o problémoch v závode Presného strojárstva z 5.11.1957.

²⁰ Tamže, správa pre MNO v čase jeho návštevy v novembri 1957 o zameraní a vyrábanej produkcii Závodov všeobecného strojárstva v Dubnici.

zový a pre 30mm protiletadlové dvojkanóny. Na určitú dobu, až do presunutia do závodu Vihorlat Snina, tu mala byť sústredená aj výroba tiel trieštivých granátov kalibru 100 mm určených do kanóna vz. 53 a tankov T-54A.

Priebežné úpravy a korigovanie plánov sa dotkli aj ZKJV Bánovce nad Bebravou a Strojární 9. mája v Kubre Trenčine. Hlavným výrobným programom v ZKJV Bánovce nad Bebravou, podľa plánov na roky 1956 a 1957, mala byť výroba 160mm mínometu vz. 43 S s dostreľom zvýšeným na 8 000 m. V správe pre ministerstvo národnej obrany v decembri 1957 zástupca vojenskej správy ZKJV Bánovce nad Bebravou informoval o stave výroby 160mm mínometu vz. M-160. Zástupca vojenskej správy ako hlavné dôvody nesplnenia plánu výroby na rok 1957 a zároveň podmienky odskúšania 12 ks overovacej série tejto zbrane uviedol:

- nesprávny materiálový predpis na výkresoch, v ktorých boli väčšinou predpisované materiály, ktoré sa buď vôbec nevyrábali alebo len na objednávku vo veľkom množstve. Podľa predstaviteľa vojenskej správy bolo ich obstarávanie v malom množstve zdĺhavé, bez požadovaného výsledku a súčasne znamenalo riešiť aj 300 materiálových zmien na výkresoch. Na mnohé súčiastky bol zvolený materiál zbytočne kvalitný, ktorý výrobu predražoval.

- časté meškania dodávok materiálu, ktoré bolo zavinené celoštátnym neuspokojivým stavom v materiálovom zásobovaní.

- nízka úroveň iniciatívy a nezáujem zodpovedných riadiacich pracovníkov závodu o výrobu tejto zbrane vzhľadom na to, že považovali zbraň za nedokonalú s perspektívou zastavenia jej produkcie, o ktorej sa už rok v závode hovorilo, že je nedokonalá a bude zastavená. Obzvlášť v IV. kvartáli 1957 počas rokovaní o reorganizácii závod ponechal vo výrobe len rozpracované súčiastky a ani týmto nevenoval zodpovedajúcu pozornosť. Výrobu súčiastok, ktoré neboli rozpracované, zastavil a rovnako zastavil aj rozpracovanie súčiastok určených nad rámec počtu 12 kusov overovacej série. Až po rozhodnutí, že sa bude v závode vyrábať a montovať až 34 kusov mínometov, produkciu súčiastok závod obnovil.

- v neposlednom rade dôvodom nesplnenia plánu bola vysoká miera nepodarkov.

Následne bol v roku 1958 vydaný príkaz z vlády ČSR na výrobu 34 ks zbraní (odberateľom zbraní sa stalo Rumunsko).

V dôsledku týchto zmien závod oznámil ústrediu vedenia, že plný počet 34 ks považuje za overovaciu sériu a podal návrh, aby overovanie zbraní sa realizovalo na jednom kuse. Závod navrhol, aby plný počet 34 ks bol vyrobený za cenu určenú pre overovaciu sériu, tzn. 113 200,- Kčs za kus.²¹

Podobná situácia bola aj v Strojárnach 9. mája v Kubre Trenčín, kde sa v roku 1957 skončila výroba 57 mm protitankový kanón vz.43 a závod bol orientovaný na výrobu protiletadlových zbraní. Napriek zvýšeným požiadavkám na výrobu protiletadlových dvojkanónov – zvýšiť produkciu na 504 kusov, v roku 1959 vyrobili iba 272 kusov tohto typu zbrane.²²

V správe, ktorú predložil zástupca vojenskej správy v Strojárnach 9. mája o plnení plánu zbrojnej výroby za IV. kvartál 1957 a plnenie plánu za celý rok 1957, zároveň zdôvodnil riešenie niektorých problémov.

²¹ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1957, š. 26, sign. 50/4/6. Správa pre MNO o problémoch v závode Presného strojárstva z 5.11. 1957.

²² ŠTAIGL, ref. 13, s. 64-65.

Pri výrobe záchytného 30mm protiletadlového dvojkanónu vz. 53 bol plán na rok 1957 splnený na 102 % (plán 300 ks – dodané 306 ks). V dôsledku nekvality tejto zbrane a nedostatočnej životnosti sa zmenila technológia kovania, ktorá však nepriniesla očakávaný úspech. Musela sa zmeniť konštrukcia záchytného zariadenia, ktorým sa odstránila chyba a vyhovela aj pri streleckých skúškach. Závod riešil problémy s nedostatkom tohto materiálu a nové prevedenie zbrane bol nútený posunúť na II. polovicu roku 1958.

Plán na rok 1957 pri výrobe spúšťacieho prístroja pre 130mm raketomet vz. 51 bol splnený na 100 % (plán 10 ks – dodané 10 ks.) Pri jeho výrobe sa vyskytli problémy s výrobou spúšťacích zariadení. Náhradným riešením bolo použitie podobných 2 x 10 zástrčkových svorkovnic, na ktoré sa napojili raketnice a poistky. Spúšťací prístroj predpísaným skúškam vyhovel a bol predložený na schválenie.

Výhodou nového prevedenia bolo, že súčiastky boli zabezpečené z domácich surovín, využitie svorkovnice sa javilo ekonomickejšie a zároveň prevedenie celého prístroja novým výrobcom bolo kvalitnejšie.

Naopak, nevýhodou nového prevedenia zbrane, aj keď na zavedenie výrobku do praxe to nemalo veľký význam, bola nevyhnutnosť medzi spúšťacím prístrojom v novom prevedení a skriňou spúšťacieho prístroja v starom prevedení a opačne. Rovnako poruchovosť brzdiaceho zariadenia bola riešená podnikom Elektročas Praha pomocou nového spôsobu brzdzenia za použitia elektromagnetu.

Pri výrobe náhradných dielov pre 57mm protiletadlový kanón vz. 43 sa plánovalo vyprodukovať náhradné diely v hodnote 277.165,- Kčs. Dodané náhradné diely v hodnote 242.562,- Kčs znamenali nesplnenie plánu, tzn. jeho plnenie iba na 86 %.

Úlohy vyplývajúce z plánov materiálo-technického zásobovania armády splnil zbrojný priemysel v roku 1956 na 94 %, v roku 1957 na 93 % a v roku 1958 na 96 %²³. Dokumentujú to aj výsledky a jednotlivé hlásenie zástupcov vojenských správ. Napríklad v Závodoch K. J. Vorošilova v Dubnici nad Váhom sa pri zhodnotení za II. kvartál 1958 konštatovalo, že závod plní plán od začiatku roka s problémami. Za podstatnú časť neplnenia výroby náhradných dielov zodpovedal závod, zvyšok bol nepriamo zavinený kooperáciou a zásobovaním. Nepodarkovosť, ktorá bola v roku 1957 1,82 % sa zvýšila na 2,52% v roku 1958 a stále zaznamenávala stúpajúcu tendenciu. Z rozborov nepodarkov vyplývalo, že podiel technických a hospodárskych pracovníkov na nepodarkovosti stále stúpala a dosahoval 31 %, aj keď podiel na nepodarkoch vinou robotníkov klesol o 8,5 %. Pri celkovom zhodnotení II. kvartálu 1958 v závodoch K.J. Vorošilova bolo poukázané aj na nedôslednú prácu odbornej technickej kontroly, ktorá sa dopustila hrubých priestupkov tým, že utajovala poruchy. Situáciu komplikovali aj vzťahy medzi jednotlivými závodnými dielňami.

Súčasťou správy, ktorú predkladal zástupca vojenskej správy v ZKJV v Dubnici nad Váhom, bola aj správa o priebehu sériovej výroby a reklamáciách, ako aj správa o príprave výroby húfnice typu P 30. Bolo konštatované, že v priebehu II. kvartálu 1958 bol v ZKJV vyhotovený iba jeden prototyp v starom prevedení. Zmeny na tomto prototypu boli realizované dodatočne za súčinnosti ZKJV a KOTY Brno. Druhý kus tejto prototypovej batérie sa vyrobil v ZKJV taktiež v starom prevedení. Na dokončenie prototypu chýbali napríklad ozubené prevody.

Ďalšie dva prototypy húfnic, ktoré boli určené na vojskové skúšky, už závod plánoval vyhotoviť s plánovanými zmenami. Boli však vyrobené len hlavne so samostatnou spodnou

²³ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1958, šk. 372, sign. 33-3/18.

lafetou, ďalšie časti podľa konštatovania zodpovedných vedúcich mali byť vyhotovené do 27. júna 1958 a dokončené do 20. júla 1958.

V správe o plnení výroby zbraní bol predložený zápis aj z tajného rokovania v ZKJV Dubnica nad Váhom z 21.6.1958 so zástupcami VÚ 7507 Praha, s predstaviteľmi Gumární Zubří a zástupcami Konštrukta Trenčín vo veci preskúšania klopiek brzdovratného zariadenia MÚ B 1070 (400-tý kus kanóna). Zápisy a protokoly boli vypracované na základe kontrolných skúšok na strelnici v Hlbokej a v skúšobni v Lieskovci. Zároveň bolo v predmetnej správe predložené aj hlásenie o požiadavke ministerstva zahraničného obchodu na prevzatie materiálu a kontrolné hlásenie k 30. júnu 1958 o stave plnenia výroby.²⁴

V podniku Kubra-Trenčín pokračovala výroba špeciálnej techniky aj v roku 1958. Išlo o výrobu lafety pre 30mm protiletadlový dvojkanón vz. 53 (plán na rok 1958 bol stanovený vo výške 420 ks), náhradných dielcov pre 57mm protitankový kanón vz. 43 (plán na rok 1958 tovar vo výške 545 835 Kčs), náhradných dielcov pre lafetu 30mm protiletadlového dvojkanónu vz. 53 (plán na rok 1958 bol stanovený na 674 710 Kčs). Plán predpisoval aj výrobu materiálu určenú na vývoz, a to montáž 130 mm raketometu typu vz. 51 na nákladné vozidlo Praga V3S v počte 14 ks, náhradné dielce pre 130mm raketomet vz. 51 v súhrnnej hodnote 33.340 Kčs.

Na základe archívneho materiálu možno konštatovať, že sa vyskytli viaceré pozitíva, ale aj negatívne príklady počas plnenia predpísaných plánovaných úloh. Za negatíva sa považovala nedostatočná organizácia práce v závode, sústavný schodok vo výrobe náhradných dielcov a opráv zbraní v závode, snahy o montovanie nekvalitných dielcov, ktoré neprešli kontrolou.²⁵

Získanie a vyhodnotenie archívnych materiálov o vyhodnotení plnenia úloh v závode Trenčín-Kubra v danom období nie je v diplomovej práci zdokumentované vzhľadom na potrebu ďalšieho vedeckého bádania predmetného problému.

Dôležitou aktivitou tohto obdobia bolo aj rozšírenie závodu Trenčín-Kubra. Rozšírenie závodu predstavovalo výstavbu zlievarne na sivú liatinu o kapacite 20 000 ton ročne. Touto výstavbou mala byť zároveň riešená otázka rozvoja pracovných príležitostí, pretože socializáciou a mechanizáciou poľnohospodárstva v Trenčianskom okrese sa uvoľnilo množstvo pracovných síl. Otázka výstavby novej zlievarne bola prerokovaná v októbri 1958 za účasti a vyjadrenia krajského hygienika, krajskej správy vodných tokov závodu Piešťany, vyjadrenia Okresnej hygienicko-epidemiologickej stanice v Trenčíne, vyjadrenia zástupcu Okresného národného výboru Trenčín a zástupcov ďalších regionálnych, štátnych orgánov.²⁶

Na základe súhlasného stanoviska bola výstavba zlievarne schválená.

Roky 1959 a 1960 predstavovali v slovenskom hospodárstve (v rámci československého ekonomického priestoru) posledné dva roky druhej päťročnice. Pre vývoj zbrojnej výroby to znamenalo predovšetkým obmenu časti zbrojnej produkcie a zásadné zmeny v jej štruktúre. Znižoval sa predovšetkým podiel dominantného leteckého priemyslu a zvyšoval sa podiel výroby špeciálnych vozidiel a slaboprúdového a optického priemyslu. Podiel zbraní a munície zostal takmer konštantný.

²⁴ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1958, šk. 355, sign. 4/1 Správa o plnení výroby zbraní za II. kvartál 1958, založené zberný hárok MNO, veliteľstvo delostrelectva 25/8 r. 1958.

²⁵ Tamže, Správa za II. kvartál 1958 pre ministerstvo národnej obrany, Kubra Trenčín.

²⁶ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1958, šk. 602, sign. 41//6/68 Zápisnica z 23.10.1958 – jednanie vo veci výberu staveniska pre výstavbu zlievarne šedej liatiny Kubra Trenčín.

Napriek tomu, že objem zbrojnej výroby mal byť v roku 1960 vyšší oproti roku 1955 o 2,65 mld. Kčs, znižoval sa jej podiel na celkovej strojárnej výrobe z 15,3 % na 13,5 %.²⁷ V leteckom priemysle malo dôjsť k nárastu výroby až v roku 1960, v súvislosti so zavedením stíhacích lietadiel typu MiG-19 a nového dopravného lietadla. Nárast výroby špeciálnych vozidiel bol od roku 1958 spojený s výrobou tanku T-54A v ZVJS Martin a obrneného transportéra HAKO v Podpolianskych strojárňach Detva v kooperácii so ZVIL Plzeň a Tatra Kopřivnice. Podľa požiadaviek ministerstva národnej obrany malo byť v roku 1960 v Podpolianskych strojárňach skompletizovaných 300 transportérov, pričom v ďalších rokoch sa ich výroba mala ešte zvyšovať.

Dôležitú úlohu plnil aj program výroby tankov T-54AM v ZVJS Martin, ako modernizovanej verzie tanku T-54A. Výroba rozhodujúcich komponentov mala byť v Martine komplexne zabezpečená od roku 1960, a to dokončením výstavby prevádzky na liatie pancierovej oceľoliatiny.

Vo výrobe kanónov malo dôjsť k prechodu ich výroby na kanóny kalibru 100 až 152 mm, pričom hlavný dôraz bol kladený na skrátenie nábehu výroby protiletadlového kanónu KS-19 a 100 mm tankový kanón D10-TG pre tank T-54A. Požiadavky na zabezpečenie tohto druhu zbraní plnili ZKJV v Dubnici, ktoré vstupovali do tzv. rozšíreného tankového programu výrobou torzných tyčí a predovšetkým tankových kanónov. Podľa pokynov ministerstva národnej obrany mal závod v rokoch 1959 –1961 vyrábať 20 kusov týchto kanónov za mesiac.

V tomto závode sa počítalo v budúcnosti so zavádzaním výroby niektorých ešte len vyvíjaných zbraní. Konkrétne to boli bezzáklzový kanón P-30, P-40 a výroba 152 mm a 240 mm granátometov čs. konštrukcie. Podľa vyjadrení zástupcov ministerstva národnej obrany mal už v roku 1959 závod ZKJV v Dubnici vyrobiť 250 kusov bezzáklzových kanónov P-30 a v roku 1960 dokonca 800 kusov tejto zbrane a 75 kusov 152 mm granátometov. Prvotná požiadavka na výrobu bezzáklzového kanóna bola ministerstvom národnej obrany upravená a znížená pre rok 1960 na výrobu 412 kusov a aj požiadavka na výrobu granátometov bola znížená iba na výrobu overovacej série granátometov – tzn. 12 kusov.²⁸

O stave hospodárenia v ZKJV v Dubnici bola v novembri 1959 predložená Generálnemu štábu ČSLA správa o zhospodárnení výroby a návrh vládneho uznesenia. Predkladaná správa sa týkala porovnania pôvodných ekonomických predpokladov výroby s vtedajším stavom a predpokladaným vývojom v závode, s ohľadom na zavádzanie stabilnejších náhradných programov. Bolo konštatované, že navrhovaná náhradná výroba do roku 1965 podstatne zvýši vyťaženosť základných fondov závodu a že v rámci požiadaviek ministerstva národnej obrany predpokladaných 40 % celkovej kapacity závodu bude postačujúca na zabezpečenie špeciálnej výroby. Pre zabezpečenie špeciálnej výroby sa v tomto závode plánovalo vyrábať nasledujúci zbrojný materiál: 82 mm bezzáklzový kanón P-30, 100 mm bezzáklzový kanón P-30, 100 mm tankový kanón pre tanky typu T-54A, 152 mm granátomet vz. čs, 240 mm granátomet vz. čs, 30 mm protiletadlový štvorkanón klasické prevedenie vz. čs a 30 mm samohybný protiletadlový štvorkanón prevedenie vz. čs.

Návrh správy, ako aj návrh vládneho uznesenia bol prerokovaný bez zásadných pripomienok so zástupcami MNO ČSR. Výroba tejto špeciálnej techniky (v niektorých prí-

²⁷ LÁNIK, Jaroslav. Vývoj čs zbrojního průmyslu v druhé polovině 50. let minulého století. II.část- plnění úkolu druhé pětiletky září 1956 – prosinec 1960, s. 88.

²⁸ ŠTAIGL, ref. 13, s. 64.

padoch) si vyžadovala vývoj prototypov, ktoré koordinovalo ministerstvo všeobecného strojárstva.²⁹

V súvislosti s pretrvávajúcimi problémami v zabezpečení rovnomerného rastu výroby v jednotlivých zbrojárskych závodoch boli schválené zásady pre zavádzanie civilných výrobkov do podnikov zbrojárskej výroby.

Druhá polovica 50. rokov (roky 1956 – 1960) znamenala významný zlom v rámci vojenskej techniky. Československá armáda sa začala transformovať na armádu moderného typu a na konci 50. rokov sa postupne objavila raketová technika, ktorá mala za následok zrušenie viacerých projektov v Konštrukte Trenčín. Príkladom bol vyvíjaný 130mm protiletadlový kanón KS-30. Zrušenie tohto výrobného programu spôsobilo výrazné finančné straty a taktiež pokles morálky pracovníkov. Postupne sa realizovala výroba stredného tanku T-54A a T-55 v Martine a v Detve obrneného transportéra OT-810 „HAKO“. Oproti minulosti sa najviac investovalo do slaboprúdovej techniky, optiky a špeciálnych vozidiel (v prvej polovici 50. rokov to boli lietadlá).

Počet zbrojných podnikov zostal rovnaký, ale ich dobudovanie sa predlžovalo kvôli nedostatku financií, materiálu a pracovníkov. Dokumentuje to aj podnik Chemko Strážske, ktorý bol postavaný až v polovici 60. rokov.

---

²⁹ VÚA-VHA Praha, f. MNO 1959, šk. 289, sign. 33/1/40, Správa o zhospodárnení výroby v ZKJV v Dubnici a návrh vládneho uznesenia z 24. novembra 1959.